

جایگاه قوه خیال در صدور افعال و نتایج تربیتی آن (با تأکید بر مبانی نفس‌شناسی صدرالمتألهین)

نرگس موحدی^۱

مرضیه اخلاقی^۲

زهره اسماعیلی^۳

علیرضا پارسا^۴

چکیده

و همچنین تعالی این منابع، میتوان نتایج مثبت تربیتی را در رفتار انسان بدست آورد. ثالثاً، با توجه به تحلیل مراحل فعل، «نیت» را میتوان مطابق با مرحله تصور و تصدیق در فرآیند صدور فعل دانست که با توجه به فرادیدگاه ملاصدرا، مبنی بر صدوری بودن ادراک در مرتبه خیال، بطور مستقیم بر نفس اثر میگذارد.

کلید واژگان: قوه خیال، فعل، تربیت، صدرالمتألهین.

مقدمه

قوه خیال یکی از قوای مهم نفس است که در حیطه معرفت‌شناسی کارکردهای بسیاری بر آن استوار است؛ از جمله در حیطه «مبادی شناختی فعل». فیلسوفان مسلمان مبادی صدور فعل را تصور فعل،

مراحل صدور فعل نزد فیلسوفان مسلمان به دو مرحله «مبادی ادراکی» و «مبادی تحریکی» تقسیم میشود. تحلیلهای ناظر به جایگاه قوه خیال در مبادی ادراکی فعل، از سنخ مباحث شناخت‌شناسی است که تأثیر قوای ادراکی و بویژه قوه خیال را در مبادی علمی صدور فعل بررسی میکنند. مسئله اصلی در این پژوهش، تبیین چگونگی تأثیرگذاری قوه خیال در مراحل صدور فعل است. رهیافتهای بدست آمده، مطابق دیدگاه صدرالمتألهین، نشان میدهد که اولاً، قوه خیال در مبادی ادراکی، تصویرسازی و تصدیق فعل، جایگاه مهمی دارد و ثانیاً، منابع مؤثر در تصویرسازیهای قوه خیال عبارتند از مدرکات حواس پنجگانه، تمثلات وجودی انسان و حتی فراتر از آن، ذات انسان، بطوری که با تغییر و کنترل

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری است. تاریخ دریافت: ۹۷/۹/۲۸ تاریخ تأیید: ۹۸/۲/۱۶

۱. دانشجوی دکتری حکمت متعالیه، دانشگاه پیام نور تهران جنوب و پژوهشگر پژوهشگاه جامعه الزهرا (نویسنده مسئول)

n.movahed92@yahoo.com

۲. دانشیار گروه فلسفه و اخلاق دانشگاه پیام نور تهران akhlaghimarziye37@gmail.com

۳. استادیار گروه فلسفه و اخلاق دانشگاه پیام نور، مرکز پردیس esmaiyl@yahoo.com

۴. دانشیار گروه فلسفه و اخلاق دانشگاه پیام نور، مرکز پردیس alirezaparsa1214@gmail.com